

Відгук

офіційного опонента – доктора наук з фізичного виховання і спорту,
професорки Сушко Руслани Олександрівни
на дисертаційну роботу **ЧЖАН ЦІ**
на тему «**Критерії відбору та спортивної орієнтації баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень**», представлену на здобуття ступеня
доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка,
за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт

1. Актуальність теми дослідження.

Сучасні тенденції розвитку українського баскетболу диктують нові вимоги з урахуванням амбіцій залученості у висококонкурентну боротьбу на міжнародній арені. Такі запити можуть бути реалізовані за наявності багатьох чинників, котрі складають основу подальшого результату. Одним з них є увага, усвідомлення та формування умов з подальшим застосуванням форм організації ефективної роботи у напрямку відбору та спортивної орієнтації баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень. Своєчасна підготовка талановитої молоді виступає ключовою умовою майбутніх успішних виступів національних збірних команд. По суті складний перехід від дитячо-юнацького спорту до ритму професійного баскетболу демонструє недосконалість системи підготовки, коли втрачається велика кількість талановитих спортсменів, що потребує системного підходу до вирішення проблеми.

На нашу думку, в основі вивчення теоретичного і практичного досвіду українських та іноземних фахівців лежать високі результати майбутніх досягнень українських спортсменів, а відповідність запитам світового баскетболу потребує нових розробок і напрацювань з боку науковців. Безапеляційно актуальним вбачаємо обраний дисертанткою напрям пошуку критеріїв відбору та спортивної орієнтації баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень, що може стати підґрунтям збереження обдарованого резерву і дороговказом до ефективного розвитку українського баскетболу.

Дисертаційне дослідження було виконано на кафедрі кіберспорту та інформаційних технологій Національного університету фізичного виховання і спорту України згідно з Планом науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2021–2025 рр. за темою 2.2 «Удосконалення підготовки до головних змагань макроциклу збірних команд України у спортивних іграх» (№ держреєстрації 0121U108185).

2. Наукова новизна результатів дисертації.

Серед здобутих результатів представленого дисертаційного дослідження, на нашу думку, найбільшу цінність, теоретичне і практичне значення має наукова новизна роботи:

- вперше досліджені та систематизовані фактори, які впливають на відбір баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень;

- вперше запропоновано комплекс інформативних критеріїв для визначення індивідуальних можливостей баскетболістів під час відбору у команди на етапі підготовки до вищих досягнень;
- вперше визначена пріоритетна значущість критеріїв та показників під час встановлення перспективних можливостей баскетболістів різного амплуа для відбору у команду на етапі підготовки до вищих досягнень;
- вперше розроблені модельні характеристики та оціночні шкали для визначення рівня підготовленості та перспективності баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень;
- вперше визначені структурні взаємозв'язки між ефективністю техніко-тактичної діяльності гравців, що перебувають на етапі підготовки до вищих досягнень та результатами педагогічного тестування і морфо-функціональних досліджень;
- розширені дані про особливості змагальної діяльності в ігрових видах спорту, доповнені та розширені дані щодо провідних компонентів в структурі змагальної діяльності баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень;
- представлений етапний алгоритм процесу ігрової спеціалізації баскетболістів в процесі багаторічного вдосконалення та інформативні критерії визначення ігрового амплуа;
- розширені дані щодо особливостей побудови етапу підготовки до вищих досягнень в спортивних іграх та визначені ключові проблеми що виникають під час перехідного етапу багаторічної спортивної кар'єри;
- доповнені знання з проблем підготовки баскетболістів на різних етапах багаторічного вдосконалення, спортивного відбору та орієнтації, моделювання та прогнозування, методики контролю та критеріїв оцінювання рівня підготовленості та ефективності змагальної діяльності в баскетболі.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Окремої уваги заслуговує, доведена актами впровадження, практична значущість організованого дослідження через впровадження запропонованого алгоритму організації відбору та інформативних критеріїв для визначення потенційних можливостей баскетболістів, що перебувають на етапі підготовки до вищих досягнень, при комплектуванні юнацьких та молодіжних національних збірних команд України U18 – U20 під час їхньої підготовки до офіційних міжнародних змагань у молодіжних вікових категоріях. Сформульовані в дисертації висновки і пропозиції використано для впровадження в практику роботи Громадської спілки «Федерація баскетболу України», в навчальний процес студентів кафедри спортивних ігор Національного університету фізичного виховання і спорту України.

4. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Авторкою дисертаційного дослідження представлено ґрунтовний підхід до вивчення проблемних питань, пов'язаних з критеріями відбору та спортивної орієнтації баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень,

що у сукупності з обраними адекватними методами дослідження довели високий рівень оволодіння методологією наукової діяльності і сприяли вирішенню поставлених завдань.

Наукові положення та висновки, що викладені у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані, відповідають поставленим меті та завданням відносно об'єкту та предмету дослідження.

5. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях.

Наукові результати дисертаційного дослідження належним чином апробовані та оприлюднені у заходах міжнародного рівнів та були представлені на XIV-XV Міжнародних конференціях «Молодь та олімпійський рух» (м. Київ, 2021-2022); III Міжнародній конференції «Сталий розвиток і спадщина у спорті: проблеми та перспективи» (м. Київ, 2021).

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 4 наукових працях, 2 з яких у фахових наукових виданнях України за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, 1 стаття у періодичному науковому виданні, проіндексованому у науко-метричній базі даних Scopus (Q4); 1 публікація апробаційного характеру. У публікаціях, що виконані у співавторстві внесок здобувачки полягає у систематизації та обґрунтуванні комплексу інформативних критеріїв для відбору та спортивної орієнтації баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень, розробці модельних характеристик підготовленості спортсменів різного амплуа та розробці комплексного механізму оцінювання перспективних можливостей молодих баскетболістів під час відбору у команду.

6. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення і обсягу.

Дисертація виконана згідно вимог МОН України і складається з анотації двома мовами, вступу, змісту, переліку умовних скорочень, шести розділів, висновків (до розділів і загальних), списку використаних літературних джерел, що містить 181 найменування (з них 113 латиницею), 12 додатків. Загальний обсяг роботи становить 246 сторінок, оформлення основного тексту (173 сторінок) представлено 15 таблицями та 38 рисунками.

У *вступі* обґрунтовано вибір теми дисертаційного дослідження, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, що корелюють між собою, описано новизну одержаних результатів, представлено практичну значущість роботи та інші структурні компоненти відповідно вимогам.

У *розділі 1* авторкою дисертаційного дослідження представлено результати наукового пошуку та аналіз проблем відбору й спортивної орієнтації баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень. Охарактеризовано проблеми побудови багаторічної підготовки спортсменів в ігрових командних видах спорту, конкретизовано особливості багаторічного відбору та орієнтації підготовки спортсменів в баскетболі. Якісна систематизація, синтез та узагальнення вітчизняного та англомовного

науково-методичного матеріалу сприяли представленню ґрунтового аналізу ігрових амплуа в баскетболі та їх врахування в процесі відбору та орієнтації підготовки спортсменів, окрім того, узагальнено думки фахівців щодо питань побудови навчально-тренувального процесу та критерії відбору баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень.

У розділі 2 охарактеризовано використані методи дослідження (аналіз літературних джерел, анкетування, метод експертних оцінок, педагогічне спостереження, педагогічне тестування в умовах тренувального процесу, аналіз змагальної діяльності, психологічні, психофізіологічні, морфофункціональні методи дослідження та методи математичної статистики) і описано специфіку їх застосування та надано інформацію про етапи організації проведеного дослідження. Кількісне представлення та аргументований вибір адекватних методів дослідження повною мірою забезпечує вирішення поставлених завдань. Змістове наповнення розділу налічує перелік, характеристики і пояснення щодо застосування зазначених методів дослідження.

У розділі 3 здобувачкою представлено загальний алгоритм та підходи до організації спортивного відбору і орієнтації баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень, запропоновано етапний алгоритм визначення потенційних можливостей баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень під час відбору до команд високої кваліфікації. Розділ 3 містить обґрунтування критеріїв та визначення їх значущості для відбору баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень та аргументовані експертною оцінкою критерії та алгоритм поетапної ігрової спеціалізації баскетболістів в процесі багаторічного вдосконалення.

У розділі 4 представлено прикладні результати організованого дослідження, обґрунтовано критерії визначення спортивної обдарованості баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень. Змістове наповнення розділу логічно обґрунтовує отримані в результаті дослідження модельні характеристики техніко-тактичної діяльності баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень. Здобувачкою представлено структуру загальної та спеціальної фізичної підготовленості баскетболістів, взаємозв'язки ефективності змагальної діяльності баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень із результатами комплексного педагогічного тестування та морфологічні модельні характеристики баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень. Окремої уваги заслуговує дослідження функціональних можливостей баскетболістів різного ігрового амплуа на етапі підготовки до вищих досягнень, виявлені взаємозв'язки морфофункціональних можливостей баскетболістів з ефективністю змагальної діяльністю та рівнем прояву фізичної підготовленості спортсменів, а також узагальнені особливості прояву психофізіологічних функцій та психологічної підготовленості баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень.

У розділі 5 на підставі опрацювання значного обсягу наукових матеріалів та власноруч отриманих інформативних даних представлено

комплексний механізм оцінювання рівня підготовленості баскетболістів під час відбору на етапі підготовки до вищих досягнень. Авторкою дослідження визначена пріоритетна значущість факторів для відбору баскетболістів різного амплуа на етапі підготовки до вищих досягнень, описано розроблені шкали оцінювання баскетболістів за ключовими компонентами підготовленості та встановлено їх значущість для відбору баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень з урахуванням ігрового амплуа. У підсумку обґрунтовано інтегральний механізм оцінювання можливостей баскетболістів різного ігрового амплуа та визначення його ефективності під час відбору гравців на етапі підготовки до вищих досягнень

У розділі 6 дисертантка виокремлює результати дослідження, що підтверджують отримані результати та стосуються необхідності врахування великої кількості факторів під час здійснення відбору баскетболістів у команду й значущість всебічного оцінювання можливостей баскетболістів в сукупності з системним підходом в процесі оцінювання перспективності спортсменів саме на етапі багаторічного вдосконалення. Авторка дослідження зазначає про доповнення та розширення інформативного матеріалу щодо специфіки змагальної діяльності баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень та виокремлює вперше запропонований підхід етапно-ступеневого характеру відбору та спортивної орієнтації баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень.

Узгодженість представлених висновків до розділів дисертаційного дослідження та загальні висновки роботи корелюють з метою та завданнями, узагальнюють основні результати, що отримано під час організації та проведення наукового дослідження.

7. Дотримання академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Аналіз тексту представленої дисертаційної роботи та ґрунтовне ознайомлення з науковими публікаціями здобувачки надає підстави для висновку про дотримання дисертанткою вимог академічної доброчесності у повному обсязі відповідно вимог.

8. Стиль та мова дисертації. Дисертаційна робота написана українською літературною мовою, представлена лаконічно, містить методично грамотне текстове наповнення та витримана стосовно стилістичних вимог.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Слід зазначити, що дисертаційна робота містить певні недоліки і дискусійні положення, які не впливають на її загальну високу оцінку та не знижують її високого наукового рівня:

1. Потребує уточнення запропонований багатоступеневий алгоритм організації відбору спортсменів на етапі підготовки до вищих досягнень,

представлений на рис. 3.1. стор.80, через зазначену у передзмагальному етапі, фактично на 5-6 тижні, потребу «медичного обстеження гравця на предмет виявлення порушень у стані здоров'я та наявності травм (можливих рецидивів)». На нашу думку, попри зазначені під час тренувально-підготовчого етапу медико-біологічні тестування, наявна потреба виявлення стану здоров'я спортсмена першочергово та подальшого урахування отриманих результатів на етапі підготовки до змагань.

2. В дисертаційному дослідженні аналізувались науково-методичні праці спеціалістів, що стосуються особливостей побудови навчально-тренувального процесу баскетболістів 17-20 років та основні проблеми, які виникають під час переходу молодих гравців із системи дитячо-юнацького спорту на професійний рівень (стор.52, стор.76, стор.83 тощо), проте надалі в роботі представлено власні дослідження, що відповідають віковій категорії баскетболістів 18-20 років (стор.75 тощо), у тому числі під час створення модельних характеристик техніко-тактичних дій (стор. 105).

3. Під час створення модельних характеристик техніко-тактичних дій авторкою дослідження використовувались дані баскетболістів різного ігрового амплуа, що приймали участь в матчах чемпіонатів Європи 2019–2023 років серед гравців U18 та U20 та чемпіонатів світу 2019 – 2023 року серед юнаків U19 (стор. 105-109). Потребує з'ясування коректність об'єднання і узагальнення результатів змагальної діяльності гравців різних вікових категорій U 18, U 19, U 20, враховуючи в сукупності зазначені відмінності фізичного розвитку, рівня підготовленості за видами підготовки, рівень суперництва ЧЄ і ЧС тощо.

4. Дискусійним вважаємо потребу порівняння українських баскетболістів з американськими спортсменами щодо рівня фізичної підготовленості баскетболістів, враховуючи різні школи підготовки, масштабність відбору, високу конкурентність і набутий досвід через можливості реалізації потенціалу (підрозділ 4.2 Структура загальної та спеціальної фізичної підготовленості баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень, стор.105-120).

5. У дисертаційній роботі мають місце стилістичні та технічні недоліки. Наприклад, на рис.3.4. Морфо-функціональні критерії та показники для відбору баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень зустрічається двічі «потужність, рухливість, економічність та стійкість аеробних можливостей гравця» (стор.88), представлення рис.4.1. Порівняння модельних характеристик техніко-тактичних дій баскетболістів U18 та гравців національних збірних команд з урахуванням ігрового амплуа, на нашу думку, інформативно перенасичено, що ускладнює сприйняття матеріалу (стор.111).

Представлені зауваження та недоліки в переважній більшості носять дискусійний характер та не впливають на загальне позитивне враження від змісту дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Чжан Ці на тему «Критерії відбору та спортивної орієнтації баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну,

відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами), а її авторка, Чжан Ці, заслуговує присудження ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Офіційний опонент:

Доктор наук з фізичного виховання і спорту,
професор, професор кафедри фізичного виховання
і педагогіки спорту Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка,
Заслужений майстер спорту з баскетболу

Руслана СУШКО

